



Representantforslag 13 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:13 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere

Til Stortinget

Bakgrunn

Enslige barn som søker asyl i Norge, er en spesielt sårbar gruppe. Mange har vært på reise lenge, uten omsorgspersoner, og har dermed ingen som kjemper for seg. Barna har ofte hatt svært traumatiske opplevelser i hjemlandet eller på reisen og har behov for et trygt og godt omsorgstilbud.

Fra 2014 til 2015 kom det 2 176 enslige flyktningbarn til Norge. 61 av disse barna har forsvunnet (statistikk fra Utlendingsdirektoratet (UDI)). Årlig forsvinner det mellom 2 og 5 barn under 15 år fra barnevernets omsorgssentre. Resten av barna forsvinner fra mottak underlagt UDI. Inkludert er barn som har fått tidsbegrenset opphold.

Det er vanskelig å vite sikkert hvor de savnede barna oppholder seg, men det antas at flere kan bo sammen med familie, venner eller bekjente i Norge, og at en del har reist ut av landet. Det fryktes også at noen av barna kan ha blitt trukket inn i kriminelle miljøer og blitt utnyttet eller utsatt for kriminelle handlinger, som for eksempel menneskehandel. Enslige asylsøkende barn med midlertidig opphold eller med avslag kan være spesielt utsatt for rekruttering til kriminelle miljøer, fordi de ofte er preget av manglende framtidssikter og ser det som uaktuelt å vende tilbake til hjemlandet hvor de risikerer fare. Disse

barna har opplevd mye usikkerhet i sin oppvekst, og trygge rammer er viktig.

Utfordringer

Omsorgstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år

UDI har omsorgsansvar for barn mellom 15 og 18 år. De fleste som forsvinner fra mottak er barn som UDI har ansvar for. I dag plasseres barn i egne avdelinger på asylmottakene, og UDI skal sørge for at de får oppfølging. Dette gjøres med intensjon om å minimere antall forsvinninger. Avdelingene på asylmottak er et frivillig botilbud, noe som betyr at barna oppholder seg der frivillig og at de ansatte ikke har mulighet til å nekte noen å forlate mottaket.

Tiltaket som pekes på som mest effektivt av organisasjoner som jobber med denne gruppen, er å flytte omsorgsansvaret for barn mellom 15 og 18 år til barnevernet. Dette vil sørge for at barna får et godt og trygt omsorgstilbud hvor de ansatte har barnefaglig kompetanse og vil kunne følge opp barnet på lik linje med barnevernsinstitusjoner. Forslagsstillerne viser til at Kristelig Folkeparti fremmet forslag om dette i trontaledebatten høsten 2015. Så lenge ansvaret for enslige asylbarn mellom 15 og 18 år ligger under UDI, må alle avdelingene for denne gruppen i praksis være fullt bemannet 24 timer i døgnet med personell med barnefaglig kompetanse.

Menneskehandel

Enslige asylsøkende barn er spesielt sårbare for å bli ofre for menneskehandel. Med økte ankomster av enslige mindreårige asylsøkere er det også grunn til å tro at det vil bli en økning i antall saker hvor mindreårige forsvinner fra mottak. UDIs tall viser at det ved utgangen av august var registrert 29 enslige mindreårige som hadde forsvunnet hittil i 2015. De fleste

barn som forsvinner bor på transittmottak på Østlandet, men mye tyder på at flere reiser til andre deler av landet og da spesielt til store byer. Barna drar enten frivillig eller etter å ha blitt rekruttert til kriminelle miljøer.

Mottakene i byer hvor dette er en utfordring, bør kunne ta imot disse barna for en kort periode, slik at avdelingene for enslige mindreårige kan hente barnet og følge det tilbake til mottaket. De ansatte må gis grunnleggende opplæring i gjeldende rutiner og regelverk som omhandler mindreårige utsatt for menneskehandel, og mottakets ansvar for å identifisere mulige ofre.

I 2013 ble menneskehandel-teamet på Hvalstad transittmottak nedlagt. Dette teamet hadde som hovedoppgave å forebygge menneskehandel gjennom å gi informasjon og identifisere ofre. Erfaringene med et eget menneskehandel-team på mottak var svært gode, og i 2012 hadde teamet samtale med 95 ungdommer om menneskehandel og identifiserte 42 ofre. Forslagsstillerne mener det bør opprettes team mot menneskehandel som kan oppdage ofre for menneskehandel og forhindre at barn blir rekruttert til kriminelle miljøer fra mottakene.

Begrenset oppholdstillatelse

I 2009 ble det innført begrensede oppholdstillatelser uten rett til fornyelse for enslige mindreårige asylsøkere over 16 år. Midlertidige oppholdstillatelser ble innført for å begrense antallet enslige mindreårige asylsøkere som kom til Norge, og for å hindre at enslige barn og unge legger ut på flukt. Det har imidlertid ikke vært noen nedgang i antallet barn som flykter alene. Tvert imot er antallet enslige mindreårige på flukt nå det høyeste siden FN's høykommisær for flyktninger (UNHCR) begynte å føre slik statistikk i 2006. 221 barn har fått en midlertidig tillatelse siden 2009. Av dem er 94 fortsatt i Norge, og 42 skal ha returnert. 75 av ungdommene er forsvunnet, og mange lever som papirløse i Norge eller andre europeiske land. I utlendingsforskriften § 8-8 fremgår det at enslige mindreårige asylsøkere som har fylt 16 år på vedtakstidspunktet og som ikke har annet grunnlag for opphold enn at norske myndigheter anser at søkeren er uten forsvarlig omsorg ved retur, kan gis oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 38 første ledd til fylte 18 år.

Dette fører til at barn lever i uforutsigbarhet og med livet på vent. Dette går ut over blant annet skolegang, sosialt liv og psykisk helse. Mange av ungdommene lever med store psykiske lidelser, som en konsekvens av tidligere traumer fra hjemlandet, opplevelser under flukten, og senere også på grunn av

den vanskelige og usikre livssituasjonen med begrenset oppholdstillatelse i Norge.

En slik praksis kan også føre til at flere velger å rømme fra mottak. Dette fører igjen til at barna er lette ofre for rekruttering til kriminelle miljøer. Redsel for hva som skjer på og etter 18-årsdagen gjør at barna i stedet for å vente på å bli sendt tilbake til hjemlandet, heller forsvinner fra mottak og blir overlatt til seg selv igjen.

En endring av utlendingsforskriften § 8-8 vil gi barn over 16 år økt stabilitet og mulighet til å starte på et liv med skolegang og planer for fremtiden.

Tilsyn med mottak for enslige mindreårige

I dag fører UDI selv tilsyn med driftsoperatørene som driver mottak. I NOU 2011:10 I velferdsstatens venterom – Mottakstilbudet for asylsøkere vises det til at UDIs tilsynsrolle kan komme i et motsetningsforhold til rollen som tjenesteproducent, spesielt i situasjoner med høye ankomsttall. Det bør komme på plass et styrket og uavhengig tilsyn med mottak for enslige mindreårige. Både i NOU 2011:10 og i en rapport fra Institutt for samfunnsforskning fra 2013, Levevilkår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere, anbefales det at tilsynet legges til Fylkesmannen slik det også er i barnevernet. Tilsynsmyndigheten må ha sin oppmerksomhet rettet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettsikkerhet. En ekstern tilsynsordning må også ivareta beboernes mulighet til å ta opp uholdbare forhold.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fjerne utlendingsforskrift § 8-8, slik at anledningen til å gi begrenset oppholdstillatelse for barn mellom 16–18 år fjernes.
2. Stortinget ber regjeringen utvikle og implementere kartlegginger ved alle asylmottak for å avdekke sårbarhet hos enslige asylsøkende barn.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere.
4. Stortinget ber regjeringen opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak.

3. november 2015